

خطر تنازع

سید احمد زرهانی

یکی از آفتها و خطرهایی که امت واحده را تهدید می‌کند، تنازع است. قرآن مجید با صراحت مسلمانان را از نزاع و کشمکشهای آزاردهنده برحذر می‌دارد و می‌فرماید: «وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ»^۱. در این آیه شریفه، تنازع ممنوع و حکمت این بازدارندگی ذکر گردیده است: نتیجه تنازع، سست شدن و بر باد رفتن آبرو و وجاهت مسلمانان است؛ زیرا در منطق قرآن، عزت از آن خدا، رسول او (ص) و مؤمنان است: «وَاللَّهِ الْعِزَّةُ لِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ»^۲. بنابراین تردیدی در عزت شکن بودن تنازع نیست، ولی جامعه اسلامی از این خطر جدی امان نمی‌یابد و هر روز در گوشه‌ای آتش اختلاف برمی‌خیزد و خون پاک مسلمانان به زمین می‌ریزد.

یکی از راهکارهای درمان بلکه پیشگیری از تنازع، صبر و استقامت مسلمانان در برابر تحریکها، وسوسه‌ها و دسیسه‌های دشمنان دانا و دوستان نادان است. در عصر گسترش رسانه‌های مجازی و رشد فناوری اطلاعات، هر حرکتی قابل تصویربرداری و انتقال است و چه بسا دشمنان زیرک، برای ایجاد اختلاف و تفرقه، به طور حساب شده و با ترفندهایی از کاهها، کوههایی بسازند و آتش بیافروزند.

راهکار دیگر برای حل منازعات، اتکا به قرآن و سنت و عترت نبوی و ارجاع امور مورد منازعه به قرآن و پیامبر اعظم (ص) است. اطاعت از خدا، رسول خدا (ص) و اولی الامر و سوق دادن منازعات به سمت خدا و پیغمبر و استمداد از دین خدا برای فائق آمدن بر اختلافات، کلید رهایی از زندان تفرقه است. خداوند حکیم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا»^۳. هرچند ممکن است به طور طبیعی در فهم قرآن و سنت، اختلاف ایجاد شود، لیکن در قرآن و سیره نبوی، آنقدر محکمت و مسلمات وجود دارد که نیازی به تمسک به برداشتهای حاشیه‌ای نیست.

۱. انفال، ۴۶.

۲. منافقون، ۸.

۳. نساء، ۵۹.

کلید فهم قرآن، طهارت و تقوی است. قرآن «هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ»^۴ است و همه مسلمانان به‌رغم اختلافات فقهی، کلامی و تاریخی می‌توانند ذیل پرچم هدایت الهی، باهم تعامل و تعاون سازنده داشته باشند و به یکدیگر با چشم کرامت نگاه کنند. سرزمینهای اسلامی به برکت معادن نفت و گاز و بازده اقتصادی، نقطه هدف کشورهای استعمارگرند و دامن زدن به اختلافات مسلمانان، زمینه‌ساز چپاول سرمایه‌های امت اسلامی توسط مستکبران است.

گوهر ارتباط مسلمانان باهم، مهربانی و رحمت است. قرآن مجید برای دعوت مردم به دین‌داری و یکتاپرستی، راه حکمت، اندرز نیکو و جدال احسن را تعلیم می‌دهد. عدول از این موازین، منتهی به آشفتگی در نظام ارتباطی مسلمانان می‌شود. خداوند می‌فرماید: «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ».^۵ با قدری تأمل بر روشهای برخی از پیروان فرق اسلامی در فضای مجازی و محافل و مجالس دینی روشن می‌شود که عنایت چندانی به این موازین وجود ندارد و افراط و تفریط به چشم می‌خورد. گناه تفرقه‌آفرینی آن‌قدر بزرگ است که در جریان گوساله‌پرستی بنی‌اسرائیل، وقتی هارون (ع) توسط موسی (ع) مؤاخذه می‌شود، در مقام دفاع می‌گوید: «قَالَ يَا آيْنُ أَمْ لَا تَأْخُذُ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي».^۶ واقعاً وحدت آن‌قدر دارای اهمیت است که هارون بیم دارد اگر در برابر گمراهان و منحرفان مقاومت کند و کار به جنگ و کشتار بیانجامد، موسی (ع) به او بگوید که در بین بنی‌اسرائیل تفرقه‌افکندی و بر قول و قرارمان مراقبت نکردی. این رویداد نشان می‌دهد که اولیای خدا برای حفظ وحدت و جلوگیری از ایجاد تفرقه، چه هزینه‌های سنگینی پرداخته‌اند.

در عصر ما که دیواره‌های کاخ وحدت مسلمانان آسیب‌پذیر شده‌اند، جا دارد که سیاست‌مداران، عالمان و متفکران اسلامی با تمرکز بر روی تعالیم قرآن مجید و الهام از سیره رسول خدا(ص)، تحولی در روابط مسلمانان با همدیگر به وجود آورند و روشهای منسوخ و مردود رویارویی را کنار بگذارند و فصل تازه‌ای در کتاب امت واحد بنویسند و جلوی تندرویهای وحدت‌شکن و تنازعه‌های عزت‌سوز را بگیرند و نسیم رحمت الهی را با تأسی به «رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ»^۷ بر سرزمینهای اسلامی روان سازند. راهبرد استعمارگران، ایجاد شکافهای مهیب و گسلهای ویران‌کننده در پیکره امت اسلامی است. در برابر این راهبرد، باید نظریه‌پردازان مسلمان با تأکید بر آیه شریفه «إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ»^۸ و با توجه به آیه شریفه «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا»^۹ به آحاد مردم و چهره‌های مؤثر بیاموزند که امت اسلامی ذاتاً امت وسط است و افراط و تفریط، تعرض، تهاجم، تکفیر و تفسیق ربطی به آیین مسلمانی ندارد و صلاح اسلام و مسلمانان در میانه‌روی و اعتدال، دین‌باوری، امت‌دوستی، نفی تفرقه و اثبات وحدت کلمه است. به امید روزی که درخت بیداری اسلامی ثمر دهد و آفتاب اتحاد فضای جهان اسلام را روشن کند.

۴. بقره، ۲.

۵. نحل، ۱۲۵.

۶. طه، ۹۴.

۷. انبیاء، ۱۰۷.

۸. انبیاء، ۹۲.

۹. بقره، ۱۴۳.